

УДК 330.322.1: 631.11

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-298-5(2)-37

СТАВНІЧУК В. В.

Причорноморський науково-дослідний інститут м. Одеса, Україна
<https://orcid.org/0009-0001-6310-4582>

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ АГРОФОРМУВАНЬ

В статті досліджено чинники і методи посилення інвестиційної діяльності в аграрному секторі України. У найширшому розумінні інвестиції забезпечують необхідні механізми для фінансування, росту та розвитку економіки країни. Аналіз показує, що в усіх розвинених країнах аграрний сектор економіки підтримується державою, оскільки він безпосередньо впливає на продовольчу безпеку країни та її роль і місце у світовій економіці.

Визначено, що обмеження державних фінансів, відсутність дієвого механізму кредитування сільського господарства, жорстка і недосконала податкова політика, збільшення імпорту сільськогосподарської продукції сприяли тому, що вітчизняні агроформування ліквідували майже всі джерела формування та нагромадження капіталу, що негативно вплинуло на функціонування аграрної та технологічно пов'язаних галузей.

Ключові слова: агроформування, аграрна політика, інвестиції, інвестиційна діяльність, експорт, сільське господарство, євроінтеграція.

VITALII STAVNICHUK

Black Sea Scientific Research Institute

ANALYSIS OF INVESTMENT ACTIVITIES AS A PREREQUISITE FOR THE EFFECTIVE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL FORMATIONS

The article examines the factors and methods of strengthening investment activity in the agricultural sector of Ukraine. In the broadest sense, investments provide the necessary mechanisms for financing, growth and development of the country's economy. The analysis shows that in all developed countries the agricultural sector of the economy is supported by the state, as it directly affects the country's food security and its role and place in the world economy.

It was determined that the limitation of state finances, the lack of an effective mechanism for crediting agriculture, a strict and imperfect tax policy, and an increase in the import of agricultural products contributed to the fact that domestic agricultural formations eliminated almost all sources of capital formation and accumulation, which negatively affected the functioning of agrarian and technologically related industries.

The author singles out a number of factors that limit the investment attractiveness of the agricultural industry, including: high indebtedness of agricultural enterprises, low innovative activity and the use of outdated technologies, ineffective organization and the use of ineffective approaches to managing the activities of agricultural enterprises and the development of the industry as a whole. Institutional transformations and reforms are necessary, which will be aimed at: firstly, at changing the industry structure due to increasing the technological level of agro-industrial production; secondly, to change the role of the state in the processes of functioning and development of the industry (gradual rejection of protectionism in favor of competition).

As a result of the analysis of the dynamics of capital investments in agriculture, it was found that the amount of invested funds increases every year, but their growth rates have significantly decreased, especially in the agricultural sector in recent years. The slowdown in investment volumes is due to many macroeconomic and political factors, the deterioration of the country's general investment climate, which was the result of the negative impact of a number of reasons; therefore, to solve this problem, ways to intensify investment activity in the industry have been proposed.

Key words: agricultural formation, agrarian policy, investment, investment activity, export, agriculture, European integration.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Комплексний розвиток на європейському рівні є сучасною ознакою прогресивних змін у сільському господарстві та відносно нових напрямів досліджень у вітчизняній аграрній науці. Європейські орієнтири надають аграрному сектору відповідні вектори розвитку та відкривають нові можливості для відродження сільського господарства, створюючи додаткові порівняльні переваги на агропродовольчому ринку в умовах глобалізації економіки. Важливим кроком у поглибленні торговельних відносин між Україною та ЄС є Угода про зони вільної торгівлі, яка сприяє наближенню вітчизняного аграрного сектора економіки до європейських стандартів та застосуванню його до спільної аграрної політики.

Сучасна аграрна політика в Україні негативно вплинула на забезпечення збалансованого та сталого функціонування промисловості, розвиток інвестиційної діяльності, впровадження новітніх технологій і засобів виробництва у сільському господарстві.

У зв'язку з цим основним завданням держави є створення сприятливого інвестиційного середовища та сприяння інвестиційному процесу шляхом опосередкованого впливу. Програми державного рівня часто потребують прямого державного фінансування. З монетарної сторони, однак, використання окремих заходів для впливу на різні макроекономічні показники недостатньо для усунення конкретних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Потіжний внесок у дослідження питань аналізу та проблем інвестиційної діяльності в аграрному секторі зробили такі вітчизняні вчені: Гадзало Я.М., Данько Ю.І., Жук В.М., Лопатинський Ю.М., Малік М.Й., Мармуль Л.О., Месель-Веселяк В.Я., Пінчук А.О., Ткаченко Т.П., Саблук П.Т., Федоров М.М., Ходаківська О.В., Шпикуляк О.Г., Шпичак О.М. та інші вчені.

Водночас у науковій літературі недостатньо досліджено питання повномасштабного ресурсозабезпечення, типів інноваційних розробок агропромислового комплексу в умовах переходу до економічного зростання. Низька інвестиційна активність у сільському господарстві зумовлює необхідність удосконалення існуючих механізмів та формування нових механізмів залучення інвестицій в аграрний сектор, тому необхідним є ретельний розгляд щодо визначення проблеми залучення інвестицій та пошуку факторів і методів посилення її реалізації.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Аналіз досліджень показує, що набір факторів динаміки інвестицій великий і різноманітний, а вплив кожного фактору на інвестиційну активність неочевидний. Це є результатом слабкої вивченості питань теорії та методології інвестування в аграрний сектор, відсутності науково обґрунтованих стратегій інвестиційного розвитку сільськогосподарського промислового виробництва з урахуванням специфіки функціонування економіки в сучасних ринкових умовах України.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження теоретичних аспектів інвестиційної діяльності, визначення сучасного рівня інвестиційної активності в сільському господарстві України, а також визначення сприятливих чинників та методів розвитку агроформувань.

Виклад основного матеріалу

Державна політика щодо формування інвестиційного клімату потребує великих, докорінних змін і має проводитися на якісно вищому рівні, має базуватися на забезпеченні сталого розвитку економіки України шляхом реформування фінансово-кредитної системи, удосконалення відносин власності, приватизаційного законодавства, земельних відносин, а також створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій [2].

В свою чергу іноземні інвестиції дадуть можливість доступу до сучасних технологій і систем менеджменту та створять фінансові можливості для розвитку вітчизняної економіки.

Згідно із статистичними даними, станом на 1 січня 2019 року обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в економіку України становив 31,6 млрд доларів США [4].

Основними інвесторами України багато років лишається Кіпр - 8,9 млрд доларів США, Нідерланди - 6,4 млрд доларів США, Велика Британія - 1,9 млрд доларів США, Німеччина - 1,7 млрд доларів США, Швейцарія - 1,5 млрд доларів США, Британські Віргінські острови - 1,4 млрд доларів США.

За даними Державного комітету статистики України, у 2018 році прямі іноземні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство зросли на 15%, а в економіку в цілому – на 5% до 839,3 млн доларів [4].

Найбільш привабливими для іноземних інвесторів залишається сільське господарство Київщини та Івано-Франківської області. Близько половини (47,8%) промислових інвестицій вкладено в область, з них Київ залучив 20%, Київська область 15,8% та Івано-Франківська область 12%.

У сільське господарство Дніпропетровської області залучено 6,3% іноземних інвестицій, Харківської – 5,7% та Львівської – 5,0%. Обсяг прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор Черкаської області становить 3,7%. Вінниця та Хмельницький залучили по 3,1%.

На решту 17 регіонів припадає лише близько 22% іноземних інвестицій.

Комплексний розвиток на європейському рівні є сучасною ознакою прогресивних змін у сільському господарстві та відносно нових напрямів досліджень у вітчизняній аграрній науці. Європейські орієнтири надають аграрному сектору відповідні вектори розвитку та відкривають нові можливості для відродження сільського господарства, створюючи додаткові порівняльні переваги на агропродовольчому ринку в умовах глобалізації економіки.

Сільське господарство є основою для розвитку інших галузей економіки, забезпечення продовольчої безпеки всередині країни, вирішення проблем зайнятості населення та стимулювання регіонального стратегічного розвитку [4].

Перша об'єктивна проблема агропромислової сфери України – низька конкурентоспроможність товарів і послуг порівняно з аналогічною продукцією європейських країн. Конкурентоспроможність продукції ЄС підтримується завдяки таким механізмам: технічним стандартам, санітарним і фітосанітарним нормам, а також фінансовій підтримці аграрного сектору з ЄС та окремих національних бюджетів. Лібералізація торгових відносин на внутрішньому аграрному ринку України може призвести до експансії

європейських товарів. Це в свою чергу може призвести до поглиблення кризи в аграрному секторі економіки та банкрутства вітчизняних агропідприємств.

Серйозною проблемою є також нерівномірний розподіл прибутків між країнами та регіонами. Найбільш уразливим є сільське господарство країн, які не подолали продовольчу кризу. Ще одне важливе питання, яке обговорюють українські сільгоспвиробники, – майбутній продаж землі іноземцям. Є й інші занепокоєння щодо приєднання українських фермерів і політиків до ЄС. Проблему низької конкурентоспроможності мають вирішувати як сільгоспвиробники, так і підтримка самої країни.

Агроформування, безсумнівно, можуть збільшити виробництво також за умови суворого дотримання технології. Збирати кошти на переоснащення підприємств за новітньою технікою з метою покращення соціальної інфраструктури села. Тому варто почати використовувати засоби, не заборонені ЄС [5].

Європейська інтеграція сприятиме зростанню продуктивності економіки та темпів технологічної модернізації під впливом конкуренції на єдиному європейському ринку, забезпечуючи вільний доступ до новітніх технологій, капіталу та інформації. Підвищення якості робочої сили за умови вільного переміщення в межах єдиного ринку. створення більш сприятливого інвестиційного клімату, суттєве збільшення обсягів операцій на ринку ЄС; створення передумов для прискореного зростання взаємодії галузей з передовою наукою; підвищення якості регуляторних органів у бюджетній, банківській, фінансовій сферах та корпоративному управлінні [6].

Аграрний сектор економіки України має достатні передумови для успішного вирішення завдань євроінтеграції. Серед них багаті природні ресурси та експортний потенціал, значний людський капітал, підвищення інвестиційної привабливості, збережений сільський спосіб життя та багатовікові сільськогосподарські традиції. У цьому контексті дослідження та наукове осмислення досвіду формування європейської моделі сільського господарства сприятиме здійсненню структурних реформ в аграрному секторі та підвищенню рівня конкурентоспроможності агропродовольчої продукції на європейському та світовому ринках.

Україна в цілому має певні особливості в здійсненні іноземного інвестування, які з одного боку сприяють залученню іноземних інвестицій та перешкоджають їм з іншого. Завдання полягає в повному врахуванні особливостей як одного, так і іншого для створення сприятливого інвестиційного клімату для країни [7].

Тому, на думку проєвропейських експертів, імплементація угоди про вільну торгівлю між ЄС та Україною могла б принести користь останній у сфері сільського господарства, особливо внаслідок:

- збільшення експорту української продукції до ЄС;
- розширення доступу до ринків третіх країн шляхом гармонізації стандартів з ЄС;
- покращення інвестиційного клімату в результаті адаптації національного законодавства до норм і правил ЄС;
- скасування експортних субсидій сільськогосподарської продукції з ЄС в Україну;
- збільшення квот на експорт окремих видів сільськогосподарської продукції з України до ЄС.

Аграрний сектор економіки України має достатні передумови для успішного вирішення завдань євроінтеграції. Серед них багаті природні ресурси та експортний потенціал, значний людський капітал, підвищення інвестиційної привабливості, збережений сільський спосіб життя та багатовікові сільськогосподарські традиції. У цьому контексті дослідження та наукове осмислення досвіду формування європейської моделі сільського господарства сприятиме здійсненню структурних реформ в аграрному секторі та підвищенню рівня конкурентоспроможності агропродовольчої продукції на європейському та світовому ринках.

Крім того, актуальною є потреба у покращенні якості інформаційного забезпечення сільського господарства. Це пов'язано з тим, що угода ЄС передбачає серйозні корективи в українській регуляторній практиці, особливо у сферах конкуренції та державної допомоги. , державні закупівлі, застосування санітарних та фітосанітарних заходів, технічне регулювання, захист прав інтелектуальної власності, забезпечення сталого розвитку тощо.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Досліджено інвестиційний розвиток агроформувань. Враховуючи інвестиційне середовище як передумову ефективного розвитку аграрного підприємництва, а також стан економічного потенціалу та обмеженість внутрішніх інвестиційних можливостей протягом усього періоду економічного перехідного періоду, Україна є інвестиційною зоною. Адже іноземні інвестиції забезпечують доступ до сучасних технологій та систем управління, створюють фінансові можливості для розвитку вітчизняної економіки, стимулюють динамічний розвиток вітчизняної економіки та сприяють реалізації заходів макроекономічної стабілізації.

Досліджено проблему формування орієнтації аграрної політики в Україні в умовах євроінтеграції. Основними викликами для діяльності агроформувань на шляху до євроінтеграції є: відсутність належної підтримки з боку держави; низькі закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію; висока вартість

мінеральних добрив, паливно-мастильних матеріалів; недостатня технологічна оснащеність виробництва; низька заробітна плата працівників галузі; низька інвестиційна привабливість.

Література

1. Назаренко І.М. Аналіз інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств регіонів України. *Проблеми економіки*, 2015. № 4. С. 136–143.
2. Месель-Веселяк В.Я. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки України. *Економіка АПК*. 2016. № 6. С. 37–47.
3. Ільчук В., Шпомер Т. Інноваційно-інвестиційна діяльність АПК: сучасний стан і проблеми розвитку. *Agricultural and Resource Economics*. 2017. Vol. 3. No 1. P. 108–118. URL: <http://www.are-journal.com>
4. Статистична інформація про інвестиційну діяльність сільського господарства, лісового та рибного господарства. Державна служба статистики України. Київ, 2019. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Гришук Н. В. Особливості інвестування в розвиток сільського господарства за умов посилення конкуренції. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*, 2019. № 6. С. 176–185.
6. Ткаченко Т. П., Шевчук Н. А., Гончарук І. В. Напрями оптимізації інвестиційної діяльності підприємств. *Агро-світ*. 2018. № 7. С. 45–48.
7. Козяр Н. О. Сучасний стан та перспективи використання інвестиційного потенціалу аграрного сектору України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 16. С. 54–60.

References

1. Nazarenko I.M. Analiz investytsiinoho zabezpechennia silskohospodarskykh pidpriemstv rehioniv Ukrainy. *Problemy ekonomiky*, 2015. No 4. S. 136–143.
2. Mesel-Veseliak V.Ia. Stratehichni napriamy rozvytku ahramoho sektoru ekonomiky Ukrainy. *Ekonomika APK*. 2016. № 6. S. 37–47.
3. Ilchuk V., Shpomer T. Innovatsiino-investytsiina diialnist APK: suchasnyi stan i problemy rozvytku. *Agricultural and Resource Economics*. 2017. Vol. 3. No 1. R. 108–118. URL: <http://www.are-journal.com>
4. Statystychna informatsiia pro investytsiinu diialnist silskoho gospodarstva, lisovoho ta rybnoho gospodarstva. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv, 2019. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Hryshchuk N. V. Osoblyvosti investuvannia v rozvytok silskoho gospodarstva za umov posylennia konkurentsii. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, 2019. № 6. S. 176–185.
6. Tkachenko T. P., Shevchuk N. A., Honcharuk I. V. Napriamy optymizatsii investytsiinoi diialnosti pidpriemstv. *Ahro-svit*. 2018. № 7. S. 45–48.
7. Koziar N. O. Suchasnyi stan ta perspektyvy vykorystannia investytsiinoho potentsialu ahramoho sektoru Ukrainy. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2019. № 16. S. 54–60.

Надійшла / Paper received : 11.08.2021

Надрукована / Printed : 04.10.2021